

SFÉRY EXISTENCE

NĀRADA MAHĀ THERA

„Chůzí nelze konce světa dosáhnout.“

Samyutta-nikāya

Podle buddhismu Země - téměř bezvýznamná tečka ve vesmíru není jediný obyvatelný svět a lidé nejsou jedinými živými bytostmi. Nekonečné jsou světové systémy a podobně i živé bytosti. Ani není „oplodněné vajíčko jedinou cestou k znovuzrození.“ Konce světa nelze chůzí dosáhnout,¹ říká Buddha.

Zrození se může uskutečnit v rozličných sférách existence. Je celkem jedenatřicet míst, v nichž se bytosti projevují podle své morální a nemorální *kammy*.

Jsou čtyři oblasti bídy či neštěstí, jež jsou považovány za duševní stavy i za místa. Jsou to:

1. Niraya (*ni + aya*, prosté všeho dobrého) - **bídné stavy**, kde bytosti pykají za svoji zlou *kammu*. Není to věčné peklo, kde bytosti podléhají nekonečnému utrpení. Po vyčerpání špatné *kammy* existuje možnost pro bytosti zrozené v takových stavech, aby se znovu zrodily v blahých stavech jako následek svých minulých dobrých činů.

2. Tiracchāna-yoni² - říše zvířat. Buddhisté věří, že se bytosti rodí jako zvířata na základě špatné *kammy*. Existuje však možnost pro zvířata, aby se zrodila jako lidské bytosti následkem dobré *kammy* nashromážděné v minulosti. Přesněji řečeno, bylo by správnější říci, že *kamma*, která se projevila ve formě lidské bytosti, se může projevit ve formě zvířete nebo obráceně, tak jako elektrický proud se může postupně projevit ve formě světla, tepla nebo pohybu - aniž by se musela nutně jedna forma vyvíjet z druhé.

Můžeme poznamenat, že někdy určitá zvířata, zvláště psi a kočky, žijí dokonce pohodlnějším životem než lidské bytosti, následkem své minulé dobré *kammy*.

---

¹) Viz Kindred Sayings I, str. 85-86.

²) *Tiro* = přes, horizontálně [jdoucí], tj. ne vzhřímeně, ale např. „po čtyřech“. *Tiracchāna* = zvíře, *yoni* = děloha. (Pozn. J. M.)

Je to právě *kamma*, která určuje povahu hmotné formy, která se liší podle toho, jak dobré nebo špatné jsou činy jedince.

3. Peta-yoni (pa + ita) - dosl. zesnulí³ nebo ti, kteří absolutně nemají žádné štěstí. Nejsou to duchové bez těl nebo strašidla. Mají deformované fyzické tvary rozmanitých velikostí, obyčejně prostým okem neviditelné. Nemají své vlastní sféry, ale žijí v lesích, špinavém prostředí atd. Zvláštní kniha zvaná *Petavatthu* se výhradně zabývá vyprávěním o těchto nešťastných bytostech. *Samyuta-nikāya* rovněž podává zajímavé zprávy o *pétech*.

Když popisoval žalostný stav jednoho *péty*, ctihodný *Moggallāna* říká: „Právě když jsem sestupoval s vrcholu Supí hory, uviděl jsem kostru procházející vzduchem a za ní supy, vrány a sokoly, kteří ji vytrvale pronásledovali, klovali do jejích žeber a tahali se o ně, zatímco ona bolestí křičela. Napadlo mi, přátelé, toto: ‚Ach, jak je to úžasné, ach, jak je to zázračné, že jedinec dostane takový tvar, že získaná individuálnost dojde do takové formy.

Tato bytost,“ poznamenal Buddha, „byla ve svém minulém životě řezník dobytka a jako následek své minulé *kammy* se zrodila v takovém stavu.“⁴

Podle Milindových otázek (*Questions of Milinda*) existují čtyři druhy *pétů*, a sice *Vantāsikové*, kteří se živí zvratky, *Khuppipāsino*, kteří hladovějí a žízní, *Nijjhāmatanḥikā*, kteří hynou žízní, a *Paradattūpajīvino*, kteří žijí z daru ostatních.

Jak je uvedeno v *Tirokuḍḍa-suttě*, tito posledně jmenovaní *pétové* sdílí zásluhu vykonanou svými žijícími příbuznými pod jejich jmény a mohou se prostřednictvím toho dostat do lepších stavů.

4. Asura-yoni - místo démonů asurů. *Asura* doslova znamená ty, kteří nesvítlí. Jsou rovněž jinou třídou nešťastných bytostí, podobných *pétům*. Tyto je třeba odlišovat od *asurů*, kteří jsou v protikladu k *dévům*.

Jako další k těmto nešťastným stavům (*duggati*) je sedm stavů šťastných (*sugati*). Jsou to:

1) ***Manussa* - říše lidských bytostí.**⁵

---

³ Podle jedné teorie lze odvozovat *péta* od tvaru *pitā* - otec (srv. lat. pater). Jednalo by se potom o sféru těch, kteří zemřeli, tj. našich „otců“. (Pozn.J.M.)

⁴ Viz *Kindred Sayings II*, str. 170.

⁵ Doslova ti, kteří povznesli nebo rozvinuli mysl (*mano ussannam etesaṃ*). Sanskrtský ekvivalent *manussa* je *mānuṣya*, což znamená synové Manu. Jsou tak nazýváni, protože byli civilizováni podle věštce Manu.

Lidská říše je směsí bolesti a štěstí. *Bodhisattové* dávají přednost lidské říši, jelikož je to nejlepší pole k posloužení světu a zdokonalování požadavků *buddhovství*. *Buddhové* se vždy rodí jako lidské bytosti.

2) *Cātummahārājika* - **nejnižší z nebeských říší**, kde sídlí střežící božstva čtyř světových stran nebeské klenby se svými následovníky.

3) *Tāvatiṃsa* - **dosl. třiatřicet - nebeská říše třiceti tří dévů**, kde je králem *déva Sakka*. Původ tohoto jména je přičítán vyprávění, které uvádí, že třiatřicet nesobeckých dárců vedených *Maghou* (což je jiné jméno *Sakky*) po vykonání dobročinných skutků se zrodili v této nebeské říši. Právě v tomto nebi Buddha učil *abhidhammu dévy* po tři měsíce.

4) *Yāma* - **říše dévů *Yāmy***. *Yāma* je ten, kdo ničí bolest.

5) *Tusita* - **dosl. šťastně dlící - říše potěšení**.

Bodhisattové, kteří zdokonalili požadavky *buddhovství*, pobývají v této sféře, dokud se jim nenaskytne příhodný okamžik, aby se objevili v lidské říši k dosažení *buddhovství*. *Bodhisatta Metteya*, budoucí *buddha*, v přítomné době sídlí v této říši a očekává pravou příležitost, aby se zrodil jako lidská bytost a stal se *buddhou*.

Bodhisattova matka se po smrti zrodila v této říši jako božská bytost (*deva*). Odtud se odebrala do nebe *Tāvatiṃsa*, aby vyslechla *abhidhammu*, kterou Buddha učil.

6) *Nimmānaratī* - **říše dévů, kteří mají potěšení ve stvořených zámcích**.

7) *Paranimmitavasavattī* - **říše dévů, kteří využívají tvorbu ostatních**, aby sloužila jejich vlastním cílům.

Posledních šest jsou říše *dévů*, jejichž fyzické tvary jsou jemnější a kultivovanější než tvary lidských bytostí a prostým okem jsou nepostřehnutelní. Tyto nebeské bytosti rovněž podléhají smrti jako všichni smrtelníci. V některém ohledu jejich konstituce, domov a potrava překonávají lidi, ale zpravidla je nepřevyšují v moudrosti. Rodí se spontánně, objeví se jako mladíci a dívky ve stáří patnácti nebo šestnácti let.

Těchto šest nebeských sfér jsou dočasně šťastná sídla, kde bytosti podle předpokladů žijí a užívají prchavých smyslových požitků.

Čtyři nešťastné stavy (*duggati*) a sedm šťastných stavů (*sugati*) se dohromady nazývají *kāmaloka* - **svět smyslné touhy**.

Nadřazený těmto smyslným sférám jsou říše *Brahmy* nebo *rūpaloka* (svět tvarů), kde se bytosti těší štěstí pohroužení (*jhān*), dosažených zanecháním smyslných přání.

Rūpaloka pozůstává z šestnácti říší podle pěstovaných *jhān* neboli pohroužení. Ty jsou následující:

a) **sféra první *jhāny***:

1. *Brahma pārisajja* - říše *Brahmy* družiny

2. *Brahma purohita* - říše Brahmových ministrů

3. *Mahā Brahmā* - říše velkých Brahmů

Nejvyšší z prvních tří je Velký *Brahmā*. Je tak nazýván, protože pobývající v této říši, převyšují ostatní ve štěstí, kráse a hranici života díky vnitřní hodnotě jejich duševního vývoje.

b) sféra druhé jhāny:

4. *Parittābhā* - říše menšího třpytu

5. *Appamāṇābhā* - říše nekonečného třpytu

6. *Abhassarā* - říše zářících Brahmů

c) sféra třetí jhāny:

7. *Parittasubha* - říše Brahmů menší aury

8. *Appamāṇasubha* - říše Brahmů nekonečné aury

9. *Subhakiṇha* - říše Brahmů stálé aury

d) sféra čtvrté jhāny:

10. *Vehapphala* - říše Brahmů velké odměny

11. *Asaññasatta* - říše tvorů bez vnímání

12. *Suddhāvāsa* - čistá sídla, která jsou dále rozdělena do pěti, a to:

I) *Aviha* - odolná říše

II) *Atappa* - vyrovnaná říše

III) *Sudassa* - krásná říše

IV) *Sudassī* - říše jasného pohledu

V) *Akaṇiṭṭha* - nejvyšší říše

Jenom ti, kteří pěstovali *jhāny* neboli pohroužení, se rodí v těchto vyšších sférách. Ti, kteří rozvíjeli prvou *jhānu*, se rodí v první sféře; ti, kteří rozvíjeli druhou a třetí *jhānu*, se rodí ve druhé sféře; ti, kteří rozvíjeli čtvrtou a pátou *jhānu*, se rodí ve třetí, případně ve čtvrté sféře.

První stupeň každé říše je určen pro ty, kteří rozvíjeli *jhāny* v běžném rozsahu, druhý těm, kteří rozvíjeli *jhāny* ve větším rozsahu, a třetí těm, kteří dosáhli dokonalého zvládnutí *jhān*.

V jedenácté sféře, zvané *Asaññasatta*, se bytosti rodí **bez vědomí**.

Zde existuje pouze hmotný tok. Mysl je dočasně vyloučena, zatímco síla *jhāny* trvá. Normálně jsou mysl a tělesnost neoddělitelné. Silou meditace je možné někdy oddělit tělesnost od mysli, tak jako v tomto zvláštním případě. Když *arahant* dosahuje *nirodha-samāpatti*, rovněž jeho vědomí přestává dočasně existovat. Takový stav je pro nás téměř nepředstavitelný. Mohou však být nepochopitelné věci, které jsou skutečnými fakty.

Suddhāvāsa nebo **čistá sídla** jsou výlučné sféry *anāgāmī* neboli "Nevracejících se". Obyčejné bytosti se v těchto stavech nerodí. Ti, kteří dosahují *anāgāmī* v jiných sférách, se znovuzrozuji v těchto čistých sídlech. Později dosahují *arahantství* a žijí v těchto sférách, dokud rozsah jejich života nekončí.

Existují čtyři další sféry, zvané **arūpaloka**, které jsou zcela **prosté tělesnosti** nebo těl. Buddhisté mají za to, že existují říše, kde existuje sama, bez hmoty. Jak vyložil Kassapa Thera: „Tak jako je možné, aby železná tyč se vznášela ve vzduchu, protože tam byla hozena, a zůstává (tam), dokud podržuje nějakou neočekávanou pohybovou energii, právě tak se beztvará bytost objevuje tím, že byla vmetena do toho stavu mocnou myšlenkovou silou a tam zůstává až do vyčerpání oné hybnosti.

Toto je dočasné oddělení mysli a tělesnosti, které normálně existují spolu.“ Sluší se poznamenat, že v *rūpaloka* a *arūpaloka* není rozlišování pohlaví.

Arūpaloka je rozdělena do čtyř sfér podle čtyř arūpa *jhān*. Jsou to:

1. **Ākāsañāñcāyatana** - sféra představy nekonečnosti prostoru.
2. **Viññāṇañcāyatana** - sféra představy nekonečnosti vědomí.
3. **Ākiñcaññāyatana** - sféra představy ničeho.
4. **N'eva saññā n 'āsaññāyatana** - sféra ani vnímání ani nevnímání.⁶

Je třeba uvést, že Buddha se nepokoušel vykládat jakoukoliv kosmologickou teorií.

Na podstatu Buddhova učení nemá nepříznivý vliv, existují-li či neexistují-li tyto sféry. Nikdo není nucen věřit ničemu, jestliže se to neobrací k jeho rozumu. Není ani správné odmítat cokoli kvůli tomu, že si to nelze představit podle vlastních omezených poznatků.

Přeložil PhDr. Josef Marx 1998

---

⁶ Pro detaily a rozsah života různých sfér viz Nārada Thera: A Manual of Abhidhamma, str. 234-246.

31 Planes of Existence

Arūpa-loka

(Formless Realms)

31 Nevasaññānāsaññāyatana	Sphere of Neither Perception nor Non-perception	84,000 Mahākappa
30 Ākiñcaññāyatana	Sphere of Nothingness	60,000 Mahākappa
29 Viññāṇācāyatana	Sphere of Infinite Consciousness	40,000 Mahākappa
28 Ākāśānañcāyatana	Sphere of Infinite Space	20,000 Mahākappa

Rūpa-loka

(Realms of Form)

27 Akanitṭha	Peerless Devas	Suddhāvāsa	16,000 Mahākappa
26 Sudassī	Clear-sighted Devas	Pure Abodes	8,000 Mahākappa
25 Sudassa	Beautiful Devas		4,000 Mahākappa
24 Atappa	Untroubled Devas		2,000 Mahākappa
23 Aviha	Durable Devas		1,000 Mahākappa
22 Asañña satta	Mindless Devas	4th Jhāna	500 Mahākappa
21 Vehapphala	Very Fruitful Devas	Jhāna	500 Mahākappa

20 Subhakiṇṇa	Devas of Radiant Glory	3rd Jhāna	64 Mahākappa
19 Appamāṇasubha	Devas of Unbounded Glory		32 Mahākappa
18 Parittāsubha	Devas of Limited Glory		16 Mahākappa

17 Ābhassara	Devas of Streaming Radiance	2nd Jhāna	8 Mahākappa
16 Appamāṇābha	Devas of Unbounded Radiance		4 Mahākappa
15 Parittābha	Devas of Limited Radiance		2 Mahākappa

14 Mahā Brahma	Great Brahma	1st Jhāna	1 Mahākappa
13 Purohita Brahma	Brahma's Ministers		1/2 Mahākappa
12 Pārisajja Brahma	Brahma's Retinue		1/3 Mahākappa

Kāmasugati Bhūmi

(Planes of Sensual Happiness)

11 Paranimitvasavatti	Devas Who Delight in Creation Māra resides here.	16,000 years 1 day = 1,600 human years
10 Nimmānarati	Devas Who Delight in Creating	6,000 celestial years 1 day = 800 human years
9 Tusita	Heaven of Delight Bodhisatta's Penultimate Existence	4,000 celestial years 1 day = 400 human years
8 Yāma	Heaven of the Yāma Devas	2,000 celestial years 1 day = 200 human years
7 Tāvātimsa	Heaven of the Thirty-three Sakka resides here	1,000 celestial years 1 day = 100 human years
6 Cātumahārājika	The Four Great Kings King Dhatarattha controls Gandhabbas in the East King Virulhaka controls Kumbhandas in the South King Virupakkha controls Nāgas in the West King Vessuvana controls Yakkhas in the North	500 celestial years 1 day = 50 human years
5 Manussa Loka	Human Realm Human rebirth is brief and very rare	10 Years Upwards Average Life-span Varies

Kāmaduggati Bhūmi — Apāya Bhūmi

(Planes of Misery — States of Loss)

4 Asura	Demons
3 Peta	Ghosts and Unhappy Spirits
2 Tiracchāna	Animals
1 Niraya	Hells (Eight Major Hells)
	1. Sañjiva Naraka
	2. Kālasutta Naraka
	3. Saṃghāta Naraka
	4. Rorūva Naraka
	5. Mahārōruva Naraka
	6. Tāpana Naraka
	7. Mahātāpana Naraka
	8. Avīci Naraka